

Vyšná Rybnica vo víre času ...

590 výročie dedinky snívajúcej v objatí hôr...

1418 - 2008

Publikáciu k 590 výročiu malebnej dedinky
Vyšná Rybnica spracovala a napísala
Mgr. art. Dominika Gidová

*/v časti Oloňky z dob minulých... boli použité aj
údaje z publikácie Dejiny obce Vyšná Rybnica z
roku 1998, ktoré spracoval Ladislav Miša./*

Design & Print: MediaVision

Vydané v roku 2008 vo Vyšnej Rybnici

Pozvanie vstúpiť do tajov
Vyšnej Rybnice Vám do rúk vkladám
a človeka čo vníma srdcom
vo Vás hľadám...

Obecné zastupiteľstvo obce Vyšná Rybnica,
rozdávajúce úsmev tejto dedinke ...

Zľava: Peter Streňo, Jozef Gido, František Gejguš,
Livia Kotorová, Milan Exenberger, Gabriel Streňo ml.

Vážení čitatelia,
táto skromná publikácia bola vydaná pri príležitosti 590 výročia prvej
pisomnej zmienky o obci Vyšná Rybnica.

Poslaním slov, ktoré v sebe skrýva je priblížiť históriu obce
i jej súčasnosť. Vzdávame tichú úctu tým, ktorí sa podieľali
a podieľajú na jej rozvoji. Veríme, že dobrý úmysel a snaha zachovať čaro
tejto lokality zahreje slnečnými lúčmi každého,
kto zahorí túžbou prečítať si tento text a navštíviť našu obec.

Nechajte sa zasnívajúť do tajov našich ulíc, ktoré už stáročia lemujú
domčeky dýchajúce tak históriou
ako aj modernou dobou či súčasnou architektúrou.
Vkusné predzáhradky odzrkadľujú šikovnosť i pracovitost' ľudí žijúcich v
tejto dedinke. Láska a neha sprevádza
krok po kroku každého, kto s úctou prijíma
a rovnako aj dáva.

Zažívajme sa spoločne do rozprávajúcich vôd,
ktoré sú tak typické pre tento kraj
a snívajme plávajúc na hladine života
o histórii i súčasnosti,
ktorú do dejín Vyšnej Rybnice vkladáme
práve v tejto chvíli.

František Gejguš
starosta obce

Mapa, ktorá napovie čo Rybníčan dávno vie...

Vstúpte do tajov Vyšnej Rybnice ...

Človek každým nádychom starne a v každom výdychu cíti múdrosť svojho veku. Múdrosť ukrytá v tepe dní prúdi aj v žilách stromov, rastlín a všetkých živých organizmov, ktoré dýchajú spolu s človekom.

Vdychovať, cítiť a prežívať múdrosť života stovky rokov, znamená existovať v prúde hmatateľného sveta s nehmateľnými skúsenosťami. V prúde tohto sveta pláva už 590 rokov aj dedinka pod horami, ktorej kolorit dotvára priehradná matka rýb, životelka života vo svojich vodách.

Ryba... tvor nemá, ktorý dokáže, tak veľa povedať. Tvor vstrebávajúci krásu prostredia v ktorom žije, presne tak ako Rybnica - vstrebávajúca prírodnú silu svojho bytia a odovzdávajúca ju v podobe čistej energie každej živéj bunke.

Vyšná Rybnica hrdó sa pyšiaci maličkosťami, ktoré sú tak krásne veľké... Jednou s takýchto maličkostí je aj táto publikácia, ktorá zapíše do dejín tento malý kúsok zeme, ktorý čaká na nehu svojich návštevníkov a synov či dcér, vychovaných pod patronátom tohto raja.

Ponorte sa spolu s nami do tajov Okny, rieky ktorá pulzuje ulicami tejto dedinky. Nechajte sa previesť históriou a ochutnajte súčasnosť. Degustujte prírodu po dúškoch, ktoré ovlažila vaše telo. Vstúpte do rozprávkového sna, ktorým bde každý kút vo Vyšnej Rybnici a dovoľte nám vtaiahnuť vás do sveta pod Vihorlatskými vrchmi, do sveta v ktorom spoznáte otvorenú náruč a pohostinnosť Rybníčanov.

Úlomky z dôb minulých ...

Minulosťou sa píše budúcnosť a v budúcnosti vzniká minulosť.

Z minulosti vieme, že prvý krát sa obec Vyšná Rybnica (Rybníčka) spomína 24. augusta 1418 (possessiones Rybnychke) v listine, v ktorej kráľ Žigmund potvrdzuje majetkovú držbu v Zemplínskej a Újskej stolici vranjanskému prepoštolvi Albertovi.

Je samozrejme, že so vznikom a rozvojom obce je úzko spätý aj jej názov.

Vychádzajúc z pomadárženého slovenského slova Rybnychke- Rybníčka, možno povedať, že názov obce je odvodený od názvu riečky, na ktorej sa nachádza.

O názve tejto riečky Rybnica (teraz Okna) je doklad z roku 1244, teda o viac ako 150 rokov skôr, než vznikla naša obec. Tento názov dostala nepochybne preto, lebo sa v nej vyskytovalo neobyčajne veľa rýb.

Názov obce Vyšná Rybnica od prvej písomnej zmienky z roku 1418 prešiel rôznymi zmenami.

Vyšná Rybnica od svojho vzniku až do rozpadu Rakúsko Uhorskej monarchie v roku 1918 patrila do Uhorska.

Od roku 1918 do roku 1938 patrila do Československej republiky.

Na základe arbitrážneho rozsudku z novembra 1938 bola pričlenená v rámci okresu Sobrance k Maďarsku, dnes obec patrí do Slovenskej republiky a nachádza sa v okrese Sobrance.

Od čias svojho vzniku až do zrušenia s účinnosťou od 1. januára 1923 patrila obec do Újskej župy (stolice). Újska župa vznikla

v 11. storočí a jej základom bol rozsiahly kráľovský majetok.

Územie župy z väčšej časti tvorila západná časť súčasnej Zakarpatskej Ukrajiny a z menšej časti severná časť Východoslovenskej nížiny južne od Vihorlatských vrchov. Územie župy sa po stáročia v podstate nemenilo.

Vydaním zákona č. 126 Sb. Z. a n. z 29. februára 1920 o zriadení župných a okresných úradov v Československej republike, ktorý na Slovensku nadobudol účinnosť

1. januára 1923 a platil do 30. júna 1928, Vyšná Rybnica patrila do župy Košice a správneho (politického) okresu Sobrance. Novým zákonom o organizácii politickej správy č. 125 Sb. Z. a n. zo 14. júla 1927 s účinnosťou od 1. júla 1928 boli župy zrušené a územie štátu bolo rozdelené priamo na okresy.

Vyšná Rybnica (Rybnička) bola založená ako slovenská dedina na majetkoch šľachticov a Tibavy na panstve Jasenov. Obývali ju v prevažnej miere sedliaci. Založili ju šoltýsi a pôsobili v nej ešte koncom 16. storočia.

V roku 1715 hospodárilo v obci jedenásť sedliackych a jedna železiarska rodina. Vplyvom postupného zvyšovania počtu obyvateľov v Ušskej župe od začiatku 19. storočia možno predpokladať, že v tomto období dochádzalo k zvyšovaniu počtu usadlostí (rodín) aj v dedine. V priebehu storočia sa počet obyvateľov mierne zvyšoval. Začiatkom 20. storočia do roku 1910 dochádza k miernemu nárastu obyvateľov. V 20. rokoch vplyvom silného vystaňovalecva došlo k zníženiu počtu obyvateľov. Napríklad pri sčítaní ľudu v roku 1910 žilo v zahraničí 113 obyvateľov z celkového počtu 486, čo činilo 23%.

Kostol dýchajúci históriou ...

V dedine sa nachádza aj kostol zasvätený Narodeniu nepoškvrnenej Matky Božej (Panny Márie). Má neskoroklasicistický štýl s prvkami baroka. Bol postavený v rokoch 1856 až 1857, obnovený v roku 1921. V druhej svetovej vojne v roku 1944 bol poškodený, ako aj cirkevné náčinie. Opravený bol v roku 1947.

Výskumy osídlenia územia pod Vihorlatskými vrchmi potvrdili a vedecky dokázali trvalú prítomnosť Slovanov v tomto regióne. Vychádzajúc

z tohto faktu možno povedať, že Vyšná Rybnica bola od čias svojho vzniku slovenskou dedinou.

Pestrosť národnostného zloženia obyvateľstva regiónu ovplyvňovala i zloženie obyvateľov dediny. Prevaha slovenského obyvateľstva však umožnila zachovanie slovenského názvu dediny po celé stáročia až do dnešných dní.

Vychádzajúc zo sčítania ľudu z 15. februára 1921 bolo v dedine spolu 413 obyvateľov. Z členenia podľa národnosti a náboženského vyznania vyplýva zaujímavá skutočnosť. V dedine sa nikto neprihlásil k židovskej národnosti, ale k izraelskému náboženstvu sa hlásilo 89 občanov. Nikto sa nehlásil ani k cigánskej národnosti. Pravdepodobne sa títo obyvatelia z nejakých dôvodov obávali prihlásiť k svojej národnosti (židia a cigáni).

Základnou hospodárskou činnosťou obyvateľov, od vzniku dediny, bolo roľníctvo. Umožňovali to priaznivé podmienky tohto kraja. Pestovali hlavne obilniny, pšenicu, jačmeň, ovos a proso. Zo strukovín to boli najmä hrach a fazuľa. Ich záhradky sa pýšili rozličnou zeleninou, no najmä kapustou, ani ovocné stromy sa nenechali zahanbiť, rodili jablká, hrušky a slivky. Darilo sa tu tiež dobytku a to najmä krávam, koňom, ovciam, kozám, sviniam, ale aj slepkam, husiam či kačkám.

Obľibe v domácnostiach tradične drvili na múku. Robili to ručne v takzvaných žarnovoch alebo na ručných kamenných mlynoch. Vhodná poloha dediny na rieke Okna umožnila s rozvojom poľnohospodárstva aj výstavbu vodných mlynov. V roku 1715 boli v dedine tri mlyny. Zaujímavosťou je, že tieto mlyny neboli postavené priamo na Okne, ale na umelo vybudovaných kanáloch.

Zo systému napájania týchto kanálov na hlavný tok sa dá usúdiť, že prvý mlyn bol postavený na dolnom konci dediny a patril grófom Štárayovcom. Prírodné kanály prechádzali celou dedinou a kanál pre mlyn na hornom konci dediny začínal asi 500 metrov nad ňou. Neskoršie pri oboch mlynoch vyrástli aj pily.

Koncom 18. storočia sa objavilo ďalšie bohatstvo tohto pohostinného kraja v podobe železnej rudy a ďalších hornín v údolí Okny severne od dediny. To umožnilo rozvoj hutníctva.

Zavedenie hutnickej výroby podmienilo aj výrobu dreveného uhlia. Kvalitné listnaté stromy v blízkom okolí poskytovali dostatok základnej suroviny.

Na dopravu rudy, uhlia a dreva boli vybudované úzkokoľajné železničky. Prvá bola postavená v roku 1906 a viedla údolím Okny nad Remetskými Hámrami. Na presné zistenie dátumu výstavby, začatie a ukončenie prevádzky na týchto tratiach je potrebné samostatné štúdium historických dokumentov.

Tažké životné podmienky a nedostatok pracovných príležitostí, hlavne začiatkom 20. storočia prinútili časť obyvateľov obce odísť za prácou do Ameriky.

Napríklad keď v roku 1900 žilo v zahraničí 21 obyvateľov, tak v roku 1910 ich už žilo 113. Odchádzali nielen jednotlivci, ale v ojedinelých prípadoch aj celé rodiny. Väčšia časť sa postupne vrátila na rodný grunt, ale niektorí tam ostali natrvalo a založili si aj rodiny.

Lesy bohaté na kvalitné tvrdé drevo z duba, buka, jaseňa a javora umožňovali rozvoj takých remesiel ako bolo kolárstvo, stolárstvo, tesárstvo a tokárstvo.

Aj keď je Vyšná Rybnica malá dedina, prekvitá veľkým bohatstvom.

V nadmorskej výške 220 až 230 m. n. m. snívajú obyvatelia aj návštevníci tejto obce svoj sen pod patronátom Vihorlatských vrchov. Riečka Okna, skvost dediny, vyviera z prezračných vôd Morského oka, asi 10 km na sever od obce Vyšná Rybnica. Krásny pohľad je aj na najvyšší vrch Vihorlatských vrchov s príznačným názvom Vihorlat a s nadmorskou výškou 1076 m. n. m.

Žijeme dnes, píše sa rok 2008, ale história dýcha v každej minúte nášho bytia, tak ako dýchala pred stovkami rokov. Boli sme, sme a budeme zasadení vo svojich i cudzích spomienkach. Tak ako žije človek, tak žije i energia v ňom a tak žije aj príroda s ktorou sa spája. Každé miesto na zemi patrí aj do srdca určitých ľudí a Vyšná Rybnica je srdcom v srdciach všetkých bytostí, ktoré aspoň jednu minútu venovali tejto dedinke.

Vihorlat v objatí lesov, ticho strážiaci hlbiny Morského oka ...

Dýchajme súčasnosť v malebnom kraji ...

Vývoj je ako nezastaviteľný čas... Všetko sa vyvíja a rozvíja, jednoducho žije... Existuje v tomto hmotnom svete, ktorý vyplňa určitá energia. Vývoj môžeme pozorovať u človeka, zvieratá, ži rastliny. Tieto živé komponenty vytvárajú život aj vo svojom okolí a prirodzené prostredie ich jestvovania vdychuje silu potrebnú k tomuto životu. Vývoj, ktorý je kráčajúcou históriou nestojí ani v obci Vyšná Rybnica.

V roku 1958 bolo v obci založené „JRD Vyšná Rybnica“, ktoré poskytlo ďalšie pracovné príležitosti. Jeho hlavnými činnosťami bola rastlinná výroba vrátane rozvoja vinohradníctva a v živočíšnej výrobe chov hovädzieho dobytku a ošipáných.

V súčasnej dobe nedostatok pracovných príležitostí má za následok vysokú nezamestnanosť, mladí ľudia hľadajú pracovné príležitosti v zahraničí.

Podobne ako to bolo v minulosti aj dnes tkot srdca tejto dedinky znie na južných svahoch pohoria Vihorlatské vrchy. Jej kolorit ostal zachovaný, no samozrejme aj tu prebehla značná modernizácia, podobne ako v iných obciach na Slovensku. Zo zadania pre vypracovanie návrhu územného plánu z januára 2007 som sa dozvedela, že k dňu 31. 12. 2005 bola celková rozloha katastrálneho územia obce 4012 ha a priemerná hustota osídlenia 9 obyvateľov na 1 km². K tomuto dňu v obci žilo 388 obyvateľov, čo predstavuje 1,66 % z celkového počtu obyvateľov okresu Sobrance.

Vo Vyšnej Rybnici je v súčasnosti zaznamenaná migrácia mladých ľudí za prácou do zahraničia alebo za štúdiom na západ krajiny. Avšak každý sa do dedinky pod horami rád vracia, či už kvôli skvostnej prírode alebo pokoju, ktorý vládne v týchto končinách.

Dominantou obce, vyčnievajúcou medzi domami je podobne ako to bolo v minulosti veža gréckokatolíckeho kostola, ktorý je zasvätený Narodeniu Panny Márie, neďaleko ktorého sa nachádza aj gréckokatolícky farský úrad.

Históriou dýcha aj excelentný vodný mlyn s pilou, na ktorom momentálne prebiehajú rekonštrukčné práce. Táto pamiatka, ktorá je zapísaná aj v NZPF bude pravdepodobne o pár mesiacov žijúcim múzeom, ktoré sa stane lákadlom pre domácich i zahraničných turistov.

Jeden zo skvostov Vyšnej Rybnice vo víre rekonštrukčných prác ...

Za ďalšiu zaujímavosť tejto dediny môžeme určite pokladať aj vodnú nádrž, vybudovanú v roku 1971, ktorá je dominantou celého územia a nachádza sa v severnej časti zastavanej plochy obce. Dnes je využívaná pre športový rybolov a zdroj elektrickej energie pre malú vodnú elektrárňu. Je lákadlom pre tých, čo si chcú oddýchnuť v lone panenskej prírody, počuť spev vtákov a zahľadiť sa pritom do hĺbky

Oáza pokoja vo vlhkách vody a v prilive očistných myšlienok ...

vodnej hladiny. V budúcnosti sa plánuje využitie tejto veľkej vodnej plochy na rekreačné účely, a to hlavne vytvoriť podmienky na vodné športy a kúpanie. To všetko a ešte omnoho viac ponúka táto dušou spievajúca vodná nádrž.

Medzi zvláštnosťmi v oblasti podnikania môžeme zaradiť pstruhovú farmu „DUHÁK“ zaobe rajúcu sa chovom živých rýb - hlavne pstruha dúhového.

konkrétne geodetická firma, čo tiež svedčí o šikovnosti domácich obyvateľov.

Dedina žije svojim pulzujúcim životom, no nezabúda sa tu ani na kultúrne využitie či posedenia v reštauráciách. Priamo na svahu vodnej nádrže ponúka svoje čaro motorest Rybnička, ktorý vyniká mimoriadne chutnou kuchyňou a jeho profesionálny tím je zárukou prijemne stráveného času.

Na začiatku obce stojí aj penzión Valéria, ktorý tak tiež poteší chuťové bunky i oko svojich návštevníkov.

V kultúrnom dome sa usporadúvajú rôzne plesy, programy, či zasadnutia zastupiteľstva obce. Krásu amfiteátra si po prvý krát vychutnajú obyvatelia i návštevníci obce 23. 8. 2008, pretože práve vtedy ožije toto miesto program pripravený k 590. výročiu obce.

Motorrest Rybnička šepkajúci romantiku tohto kraja ...

V minulosti mal v obci svoje dlhoročné tradície miestny futbalový klub „TJ Družstevník“. Jeho činnosť trvala do roku 2004, kedy došlo k rozpadu mužstva z viacerých dôvodov.

Ak by sme sa presunuli do stredu dediny, tak náš pohľad zaujme zrekonštruovaný obecný úrad s kultúrnym domom (rekonštrukcia prebieha od roku 2007), nový amfiteáter, či novo vybudované parkovisko s parčíkom. Rybničania sa aktívne podieľali aj na geodetickom zameriavaní týchto nových objektov, a to

Aktívna činnosť Dobrovoľného hasičského zboru vo Vyšnej Rybnici oplät vniešla do obce športového ducha. Dosahujú vynikajúce výsledky na súťažiach v celom Košickom kraji, čím šíria dobré meno našej obce.

Mladšie ročníky pod vynikajúcim vedením odborných trénerov zasa reprezentujú obec v jude. Tunajší oddiel juda zaradení pod ŠK Zemplín je každoročne organizátorom „Judo turnaja“ s medzinárodnou účasťou mužstiev.

Obec vytvára podmienky pre rozvoj športových aktivít. Pripravuje sa výstavba univerzálneho športového ihriska v areáli Základnej školy vo Vyšnej Rybnici.

Kultúrnou oblasť v obci zastupuje aktívna činnosť ZO Slovenského zväzu zdravotne postihnutých vo Vyšnej Rybnici. Každoročne organizujú v spolupráci s tunajším obecným úradom rôzne spoločenské a kultúrne akcie. Sú to napríklad plesy, posedenia pri vatre, náučné prednášky, vystúpenia folklórnych skupín, letné zájazdy na kúpaliská a pod. Na tieto akcie je pozvaný každý, kto sa chce zúčastniť.

Súčasnú vedenie obce sa rozhodlo pre vybudovanie oddychových zón v centre obce. Malý parčík s fontánou bude zdobiť blízke okolie gréckokatolíckeho kostola. Zrekonštruovaný obecný dom /bývalá stará cirkevná škola / a amfiteáter poskytnú možnosti kultúrneho a spoločenského vyžitia obyvateľov. Oddychové centrum by malo byť dokončené ešte v roku 2008.

V dedine stojí aj škôlka, v ktorej prekvitá tvorivosť a fantázia tých najmenších. A taktiež základná škola, v ktorej svoju prirodzenú inteligenciu rozvíjajú detičky od prvého do štvrtého ročníka.

*Budova základnej školy,
ktorá pripravuje na život...*

Ani za nákupmi nemusíte cestovať do mesta, pretože dedina disponuje potravinami zo siete Coop jednota, ale aj súkromnými potravinami, ktoré sa nachádzajú neďaleko centra dediny.

Ako všade, tak aj tu sa snívajú svoje večné sny ľudia zhmotnení v náhrobkoch na cintoríne, pri ktorom stojí dom smútku.

Bohatstvom Vyšnej Rybnice sú aj prevažne listnaté lesy, vytvárajúce prírodnú architekturu v spojení s vkusnými stavbami. V lete tu vytvára slnko svojimi žiariacimi lúčmi neopakovateľný obrázok, nakreslený priam Benkovým štetcom. A keď padne na krajinu snežná pokrievka, tak sa Rybnica premení na snímky z ruských rozprávok. Štebot vtákov budiaci vís svojimi dobrodružnými histórkami a rozprávanie šumiacich stromov, to všetko v spojení so srdečnými vychodniarmi predučuje Vyšnú Rybnicu k vyhľadávanému miestu na oddych i život.

Naozaj čarovný je ten kraj, kde rieka Okna ticho šumi
a noc spieva vo svetle luny...

Nová výstavba v obci

Sponzori:

Karlo s.r.o.
Geodetické práce Gabriel Streňo
Motorest Rybníčka
Penzión Valéria
Pstruhové hospodárstvo DUHÁK
Píla Ing. Dolinová
Predajňa rozličného tovaru
Exenbergerová
Plymton Komp
Fatamorgána
Slovkarton s.r.o. Popovič

Vodná elektrárň
– CES Ing. Kravjanský
Milan Exenberger- súkr. podnikateľ
Pohostinstvo u Palka
Hotel Life
Media vision
Urbariát Vyšná Rybnica

Na sponzorstve sa podieľal
aj Košický samosprávny kraj.

V objatí hôr...

V objatí hôr, v nehe rastie,
dedinka, čo Vihorlat ju stráži,
v tej dedinke kvitne šťastie,
človek človeka si váži.

V objatí hôr, v láske spieva,
prúd rieky, čo priehrada ju kojí,
do nej duch lesa život vlieva,
ryb je tu viac než v mori.

Rybnica hrdo svoj sen sniva,
už stovky rokov dýchame jej raj,
poklady vzácne v sebe skrýva,
či hori sneh a či tlie mä.

Tu spozná každá bytosť živá,
čo znamená vstrebávať krásu krás
a človek buď v tom raji býva,
alebo ho túži zase nájsť.

V objatí hôr, v skladbe vášni,
Rybnica svoj svet z nôt si skladá,
jedna nota znie tu v básni
a ostane navždy mladá.

Mgr. art. Dominika Gidová